

CRNA GORA
S K U P Š T I N A

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/19- 45/

Podgorica, 9. decembar 2019. godine

Povodom razmatranja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. godine i Akcionog plana za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode sa 46. sjednice, održane 3. decembra 2019. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU STRATEGIJE ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA ZA PERIOD 2019-2024. GODINE I AKCIONOG PLANA ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA ZA 2019. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 46. sjednici, održanoj 3. decembra 2019. godine razmotrio Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. godine i Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu.

Polazeći od navoda u **Izveštaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu**: „Pravni i institucionalni okvir za trgovinu ljudima postoji. Za prvo vrijeme, u periodu od pet godina, u jednom predmetu trgovine ljudima donesena je odluka prvostepenog suda protiv dva optužena koji su osuđeni na zatvorske kazne od 17 i 15 godina. Broj tekućih istraga porastao je na tri, a uključeno je pet potencijalnih žrtava. Uz to, četiri predmeta koja uključuju devet potencijalnih žrtava, od kojih je četvoro djece, nalaze se u fazi izviđaja. Međutim, ovi predmeti nisu vezani za organizovani kriminal i proteklih godina nije bilo otkrivenih krugova trgovine ljudima, uprkos objektivnim faktorima rizika. Vršene su aktivnosti obuke, prevencije i podizanja svijesti. Nova strategija za period 2019 – 24. godine i godišnji akcioni plan usvojeni su početkom 2019. godine, što odražava jaču svijest o faktorima rizika u zemlji i usmjerenost na jačanje efikasnosti organa za sprovođenje zakona u otkrivanju i krivičnom gonjenju predmeta trgovine ljudima. Procjena rizika i proaktivne istrage moraju postati opšta praksa u ovoj oblasti, pošto se ne može očekivati signal niti pritužba od žrtava s obzirom na prirodu ove vrste krivičnih djela. Dobar korak u ovom pravcu bilo je formiranje radne grupe za borbu protiv trgovine ljudima u decembru 2018. godine. Ova je grupa okupila predstavnike Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, policije i tužilaštva. Više državno tužilaštvo u Podgorici oformilo je nadzorni mehanizam za predmete koji se krivično gone na nižem sudskom nivou za druga krivična djela kao što su prostitucija i dječje prosjačenje kako bi se u takvim predmetima otkrili elementi trgovine ljudima. Crna Gora tek treba da pokaže da je sposobna da uspostavi solidan bilans ostvarenih rezultata u ovoj oblasti. (strana 37 Preвода Izveštaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu)

„Potrebni su dalji rezultati da bi se izgradio ubjedljiv bilans ostvarenih rezultata u složenijim oblicima organizovanog kriminala gdje su u igri lokalni interesi, uključujući pranje novca, trgovinu ljudima i krijumčarenje duvana, kao i oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalom.

Crna Gora ima određeni nivo spremnosti u borbi protiv organizovanog kriminala. Određeni napredak ostvaren je u ispunjavanju prošlogodišnjih preporuka. Borba protiv organizovanog kriminala pokazuje bolje rezultate nego prethodnih godina, dijelom zbog jače policijske saradnje sa državama članicama EU. Međutim, Crna Gora tek treba da uspostavi ubjedljiv bilans ostvarenih rezultata kada je riječ o pravosnažnim presudama, naročito u borbi protiv trgovine ljudima, pranja novca, krijumčarenja duvana i da poveća broj pravosnažnih odluka o trajnom oduzimanju imovine.“ (str. 33 i 34 Preвода Izveštaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu),

i preliminarnih nalaza i preporuka specijalne izvjestiteljke UN za borbu protiv trgovine ljudima, posebno ženama i djecom Marije Gracije Đamarinaro, saopštenih u Izjavi po završetku njene posjete Crnoj Gori, održane od 1. do 8. novembra 2019. godine, u kojima se, između ostalog, navodi:

„- Za migrante u Crnoj Gori, zemlja predstavlja samo tranzitnu zonu. Iako mnogi inicijalno izraze namjeru da apliciraju za azil u zemlji, samo mali broj njih se zadrži dovoljno dugo da zaokruži proceduru za dobijanje statusa izbjeglice. Saopštene informacije ukazuju na to da se ovi migranti zadržavaju u zemlji onoliko dugo koliko im je potrebno da nađu način da nastave svoje putovanje ka drugim evropskim zemljama. U ovakvim uslovima, identifikovanje slučajeva trgovine ljudima među migrantima u tranzitu predstavlja pravi izazov.

*- Pozdravljam zakonodavne inicijative kao što je zakon kojim se uspostavlja fond za nadoknadu štete žrtvama nasilja koji će žrtvama trgovine ljudima osigurati lakši pristup nadoknadi štete. Međutim, ovaj zakon koji je usvojen 2015. godine će stupiti na snagu tek nakon što Crna Gora postane članica Evropske unije. **Moja snažna preporuka je da Vlada i Parlament odrede raniji datum stupanja na snagu ovog zakona koji je ključan za socijalnu inkluziju žrtava i preživjelih.***

- Tokom svoje posjete, izrazila sam zabrinutost u pogledu malog broja žrtava koje su identifikovane i kojima je pružena podrška, kao i zbog malog broja krivičnih postupaka.

- Od avgusta ove godine, formiran je operativni tim, na čijem čelu se nalazi državni tužilac u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici, za vođenje operativnih aktivnosti vezano za pokretanje krivičnog postupka. Operativni tim je inicirao istrage i/ili gonjenje u nekoliko slučajeva. Nadležni organi Vlade su uspostavili dobru saradnju sa međunarodnim organizacijama kao što je IOM, sa kojom su definisale Standardne operativne procedure (SOP) za identifikaciju žrtava trgovine ljudima.

Što se tiče sastava operativnog tima, želim da ohrabrim uključivanje inspekcije rada, kako bi se osigurao multidisciplinarni pristup koji je relevantan za slučajeve radne eksploatacije, oblasti u kojoj je identifikacija bila posebno skromna. Snažno ohrabrujem Vladu da odmah usvoji i implementira SOP-ove. Što se tiče pomoći i podrške žrtvama, postoje nedostaci koje je potrebno prioritarno rješavati.

- Jedino specijalizovano sklonište za žrtve trgovine ljudima koje je djelovalo duži niz godina trenutno je zatvoreno, jer ta NVO nije ispunila kriterijume za dobijanje licence. Željela bih da naglasim da se iskustvo stečeno u konkretnom upravljanju specijalizovanim prihvatilištem za žrtve trgovine ljudima ne može izgubiti, i naprotiv, mora se vrednovati, eventualno i putem prelaznih mjera. Pored toga, cijeli sistem smještaja treba da bude spreman da redovno funkcioniše za veći broj potencijalnih žrtava trgovine ljudima, koje će se, nadamo se, u budućnosti sve više identifikovati kao posledica nedavnih promjena u operativnoj strukturi.

*Stoga **snažno preporučujem uspostavljanje efikasnijeg i trajnog sistema podrške žrtvama.** U trenutnoj situaciji, NVO koje vode skloništa ne bi mogle da prežive bez podrške spoljnih i/ili privatnih donatora. **Zbog toga bi cijeli sistem finansiranja trebalo da bude efikasniji, a borbi protiv trgovine ljudima treba dati prioritet, kako bi se u bliskoj budućnosti poboljšali rezultati zemlje u oblasti podrške žrtvama. Podrška pružaocima usluga iz NVO sektora ne bi trebalo da se zasniva na pristupu od žrtve do žrtve.** Prema postojećem sistemu, organizacijama civilnog društva koje pružaju pomoć žrtvama, uključujući smještaj, dodjeljuje se paušalni iznos po žrtvi mjesečno, pored sredstava dobijenih kroz projekte. To očigledno nije dovoljno za pokrivanje troškova pomoći žrtvama i sigurno šteti održivosti sistema. **Treba uspostaviti sistem pomoći, uključujući specijalizovana skloništa za žrtve trgovine ljudima, i njegova održivost treba da se obezbijedi državnim finansiranjem.** Ovo je takođe ključno za poboljšanje i povećanje stope identifikacije, jer je veća vjerovatnoća da će se žrtve javiti ako su mjere pomoći, posebno u pogledu adekvatnog smještaja, dostupne čim se izvrši identifikacija. Novi model identifikacije u okviru SOP-a, praćen snažnim i stalnim sistemom podrške, može dovesti zemlju do postizanja važnih rezultata.*

*- Zaključno, uviđam da je zemlja nedavno razvila inovativne propise i politike, koji bi mogli dati priliku Crnoj Gori da preuzme vodeću ulogu u regionu, posebno u vezi sa Standardnim operativnim procedurama za identifikaciju i podršku žrtvama, koje će se uskoro usvojiti, Smjernicama za implementaciju nekažnjavanja žrtava i programa za nadoknade žrtvama nasilja. **Međutim, takve inovativne mjere treba implementirati, i to će na kraju biti pravi izazov. Pozivam organe vlasti da uspostave efikasan sistem podrške žrtvama i potencijalnim žrtvama, u saradnji sa iskustveni nevladinim organizacijama, uključujući određivanje odgovarajućeg finansiranja.** Neke promjene u strukturi odgovornosti i zadatka, posebno zamjena nacionalne koordinacije sa jedinicom za anti-trafiking u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova mogle bi ostaviti utisak deprioritizacije trgovine ljudima. **Crnogorske vlasti na najvišem nivou treba da pokažu obnovljenu političku volju za borbu protiv trgovine ljudima kao prioritarnog pitanja.** Nove vladine strukture, posebno operativni tim - koji je već postigao obećavajuće rezultate - i jedinica za borbu protiv trgovine ljudima sada moraju dokazati da je sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima, čak i više nego*

ranije, snažna opredijeljenost cjelokupne Vladine strukture koja će dovesti do konkretnih rezultata u bliskoj budućnosti.“

Odbor za ljudska prava i slobode je razmatranjem **Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. godine i Akcionog plana za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu, realizovao četrnaestu aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2019. godinu.**

Uvodno obrazloženje o Strategiji za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. godine i Akcionom planu za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu dao je načelnik Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u Ministarstvu unutrašnjih poslova doc. dr Željko Spalević koji je saopštio sledeće informacije:

- nova Strategija za borbu protiv trgovine ljudima je usvojena u februaru 2019. i fokus stavlja na uzrast i rodne specifičnosti samog zločina, obezbeđujući adekvatan odgovor na njihovu ranjivost;
- Strategija je izrađena na osnovu rezultata analize sprovođenja prethodnih strategija i preporuka za dalje unapređenje stanja, pri čemu su uzeli u obzir međunarodna dokumenta i izvještaje relevantnih međunarodnih partnera;
- akcenat je usmjeren na preventivno djelovanje putem praćenja i sprovođenja aktivnosti koje će doprinijeti senzibilizaciji i jačanju stručnih kapaciteta predstavnika institucija za bolje prepoznavanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, kao i jačanju svijesti šire javnosti u odnosu na ovaj fenomen;
- realizacijom Strategije unapređuje se efikasnost i funkcionalnost sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja u skladu sa krivičnim zakonodavstvom Crne Gore;
- formirano je Koordinaciono tijelo u kojem su predstavnici 16 državnih organa i zaduženo je za praćenje implementacije Strategije i pojedinačnih jednogodišnjih akcionih planova;
- od 55 aktivnosti iz Akcionog plana za 2019. godinu, 62% je u direktnoj nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova ili je MUP partner u njihovoj realizaciji, a ukupan stepen realizacije ovog Akcionog plana iznosi 97%.

Doc. dr Željko Spalević je takođe informisao o realizovanim aktivnostima, navodeći sledeće:

- u oblasti prevencije fokus aktivnosti bio je na jačanju stručnih kapaciteta predstavnika institucija za rano prepoznavanje potencijalnih i žrtava trgovine ljudima, o čemu svjedoči veliki broj obuka realizovanih u saradnji MUP-a sa institucijama primarno zaduženim za edukacije predstavnika državnih organa i uz podršku međunarodnih organizacija. Na obukama je posebna pažnja poklonjena senzibilizaciji predstavnika institucija i službi koje dolaze u kontakt sa žrtvama o prepoznavanju veće osjetljivosti žena i djevojčica u odnosu na opasnosti od trgovine ljudima;
- u kontinuitetu realizuju medijske kampanje i u 2019. godini emitovan je spot sa košarkaškim reprezentativcem Nikolom Ivanovićem, a u okviru projekta koji organizacija „Terres de Hommes“ realizuje u Crnoj Gori i zemljama regiona izrađen je novi spot za promovisanje SOS linije za borbu protiv trgovine ljudima (broj 116666), koji je distribuiran medijskim kućama. Operater na ovom broju je NVO „Crnogorski ženski lobi“, a u periodu od 1. januara do 1. decembra 2019. godine bilo je 346 raznih poziva, koji su u jednom slučaju rezultirali zbrinjavanjem dva muškarca kao potencijalne žrtve, dok je u drugom slučaju policijskom provjerom nadležnog Odsjeka u Upravi policije utvrđeno da nema elemenata krivičnog djela, jer je jedno dijete u igri zahtijevalo pomoć, što su vlasnici turističkog objekta na primorju okarakterisali kao trgovina ljudima. Medijskim kampanjama se podiže svijest šire javnosti o oblicima eksploatacije kojima su žrtve trgovine ljudima izložene sa posebnim osvrtom na prisilne i ugovorene brakove i ekonomsko iskorišćavanje djece, načinima prijavljivanja i mehanizmima zaštite djece od seksualne eksploatacije i zloupotrebe;

- u oblasti zaštite žrtava trgovine ljudima Ministarstvo unutrašnjih poslova je formiralo Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima koji je zadužen za postupanje po Standardnim operativnim procedurama za identifikaciju žrtava trgovine ljudima izrađenim uz podršku Međunarodne organizacije za migracije. Takođe, ovaj Tim je zadužen za analiziranje slučajeva sa ciljem da se težište formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima s aspekta zasnovanog na krivičnom gonjenju pomjeri na aspekt zasnovan na ljudskim pravima. Status žrtve se može dobiti i na osnovu ugrožavanja ljudskih prava, a ne samo ako su predmet krivičnog djela ili u sudskom postupku;
- u oblasti partnerstva, koordinacije i međunarodne saradnje unaprijeđena je saradnja sa organizacijama civilnog društva, obezbjeđivanjem sredstava za finansiranje projekata nevladinih organizacija u čijem fokusu je borba protiv trgovine ljudima. U skladu sa Odlukom o utvrđivanju prioriteta oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2019. godini, MUP je za podršku realizaciji ovih projekata opredijelio 80.000 eura i donio Odluku o finansiranju 12 projekata i to: šest projekata u oblasti zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava po osnovu dva javna konkursa pod nazivima: "Senzibilizacija i jačanje stručnih vještina predstavnika organa za sprovođenje zakona u odnosu na identifikaciju i upućivanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima" i "Zaštita žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori", kao i šest projekata u oblasti društvene brige o djeci i mladima na osnovu javnog konkursa „Sprovođenje kampanje za smanjenje potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima“;
- predstavnici MUP-a učestvuju u realizaciji svih zajedničkih inicijativa i aktivnosti koje doprinose jačem povezivanju predstavnika organa zaduženih za sprovođenje zakona u državama regiona i unapređenju mehanizama razmjene podataka u ovoj oblasti. Nastavljena je saradnja sa Sekretarijatom Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima i ekspertskim tijelom GRETA koja prati implementaciju Konvencije. Treći krug evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope u odnosu na Crnu Goru otpočeo je slanjem Upitnika koji je Crnoj Gori dostavljen 21. juna 2019. godine, nakon čega je Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 24. oktobra 2019. usvojila Predlog odgovora na Upitnik GRETA-e i isti dostavila Izvršnom sekretarijatu GRETA-e.

Doc. dr Željko Spalević se osvrnuo i na Preporuke specijalne izvjestiteljke UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom Marije Gracije Đamarinaro. Istakao je da su jednu preporuku već realizovali formiranjem Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Kako bi povećali proaktivno djelovanje u oblasti identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima i stvorili bolje uslove za pružanje sveobuhvatne zaštite žrtava trgovine ljudima, Ministarstvo unutrašnjih poslova je formiralo Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima koji je održao konstitutivni sastanak. Planirane su obuke za članove Tima koji čine predsjednik, sekretar i tri člana, kao i dalji rad na uspostavljanju mini timova u lokalnim sredinama. Predsjednik Tima je doktor medicine, članovi su psiholog iz Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, predstavnik Uprave policije, socijalni radnik iz mjesno nadležnog Centra za socijalni rad, a sekretar Tima je predstavnica Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima. Predsjednik ima pravo da u rad Tima uključi i predstavnike drugih relevantnih organa ili organizacija civilnog društva koji mogu imati podatke o određenom licu koje je predmet formalne identifikacije.

U vezi sa Preporukom koja se odnosi na organizacijski položaj Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima i razmišljanje da li će se njegovim izmještanjem sa nivoa Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore u sastav MUP-a smanjiti posvećenost i politička volja u borbi protiv trgovine ljudima, Spalević je naglasio da je MUP, zajedno sa Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i NATO Sekretarijatom za žene, mir i bezbjednost, 27. i 28. novembra 2019. uspješno organizovao Konferenciju „Borba protiv trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu“, čime je potvrđena odlučnost i spremnost države Crne Gore za dalje unapređenje stanja.

Najavio je da će MUP i Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima u narednoj godini posvećeno raditi na realizaciji mjera i aktivnosti iz Akcionog plana za 2020. godinu sa težištem na aktivnosti u širem kontekstu trgovine ljudima koje se odnose na migracije, upotrebu savremenih tehnologija, lanca

snabdijevanja, jačanje svijesti laičke i stručne javnosti, organizovanje i realizaciju obuka u cilju jačanja kadrovskih kapaciteta, suzbijanje eksploatorskih praksi i jačanje saradnje sa civilnim sektorom.

U raspravi su učestvovali: Goran Kuševija, generalni direktor Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Marijana Laković- Drašković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde, Vesna Jovičević, državni tužilac u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici i rukovoditeljka Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, Milenka Žižić, sudija Apelacionog suda, Enis Baković, pomoćnik direktora Uprave policije za Sektor kriminalističke policije, Dušica Živković, šefica Kancelarije Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori, Elvis Beriša, izvršni direktor Romske organizacije mladih „Phiren Amenca“, Aida Petrović, izvršna direktorica NVO „Crnogorski ženski lobi“ i poslanici: mr Branka Tanasijević, dr Ljiljana Đurašković, dr Suad Numanović, Mirsad Murić i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Tokom rasprave, posebna pažnja je bila usmjerena na:

- aktivnosti preduzete u prevenciji, identifikaciji, zaštiti, pomoći i praćenju žrtava trgovine ljudima, sa fokusom na djecu, kao i krivičnom gonjenju i adekvatnom kažnjavanju učinilaca ovog krivičnog djela, u skladu sa nacionalnim krivičnim zakonodavstvom i prihvaćenim međunarodnim standardima;
- aktivnosti na unapređenju partnerstva, koordinacije i međunarodne saradnje u oblasti borbe protiv trgovine ljudima;
- rad Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima;
- potpisivanje Protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici na području Crne Gore i dosadašnje aktivnosti preduzete u borbi protiv dječjeg prosjačenja i
- aktivnosti koje nadležni organi preduzimaju na implementaciji preliminarnih preporuka specijalne izjaviteljke UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom Marije Gracije Đamarinaro, saopštenih u Izjavi po završetku njene posjete Crnoj Gori, održane od 1. do 8. novembra 2019.

Generalni direktor Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Goran Kuševija je istakao da se Ministarstvo bavi zaštitom žrtava trgovine ljudima i zaštitom svih ranjivih kategorija, prepoznatih Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Zakonom je definisana usluga skloništa/prihvatišta kako za žrtve nasilja, tako i za druge ranjive kategorije, a da bi sklonište/prihvatište funkcionisalo mora da posjeduje licencu. U Crnoj Gori postoje četiri licencirana prihvatilišta/skloništa za žrtve nasilja u porodici i to: SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja u Nikšiću, Sigurna ženska kuća u Podgorici, JU “Centar za podršku djeci i porodici” u Bijelom Polju u kojima su odrasla i stara lica, odnosno odrasla lica sa djecom, dok je u okviru JU Dječji dom “Mladost” u Bijeloj izgrađeno sklonište za djecu do 18 godina. Podsjetio je da je Specijalna izjaviteljka UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom posjetila Sklonište SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja u Nikšiću i ocijenila da se ovo Sklonište može koristiti i za smještaj žrtava trgovine ljudima, osim u slučaju kada postoji strah od moguće odmazde. Trenutno u Crnoj Gori su dvije žrtve trgovine ljudima, odnosno radne eksploatacije koje su u prihvatilištu/skloništu gdje im se pruža neophodna zaštita.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je informisala da je Protokol o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici na području Crne Gore potpisan od strane svih relevantnih institucija koje će učestvovati u njegovoj primjeni. Protokolom se jasno definišu ovlašćenja državnih službenika da brzim i koordinisanim sprovođenjem postupka i boljom međusektorskom saradnjom doprinesu prevenciji i suzbijanju svih aspekata dječjeg rada i života na ulici, kao i da obezbijede adekvatnu zaštitu i rehabilitaciju eksploatisane djece. U implementaciji Protokola učestvovala predstavnicima: Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva pravde, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, Uprave policije i nevladine organizacije. Uvjerena je da će se formiranjem Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Protokola brzo osjetiti poboljšanja u ovoj oblasti. Nakon formiranja Koordinacionog tijela institucija Zaštitnika će, u saradnji sa organizacijom "Save the Children", raditi na edukaciji profesionalaca koji će primjenjivati Protokol. Za djecu koja su primorana na prosjačenje smještaj je predviđen u JU Centar "Ljubović".

Generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde Marijana Laković-Drašković je podsjetila da je Specijalna izvjestiteljka UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom imala pozitivan stav o inovativnim zakonskim propisima koji će omogućiti da Crna Gora preuzme vodeću ulogu u borbi protiv trgovine ljudima. Naglasila je da Vlada Crne Gore odgovorno i intenzivno radi na pronalaženju adekvatnog i održivog rješenja za Sklonište za žrtve trgovine ljudima koje će država u potpunosti finansirati, bilo da se odluči za izgradnju novog ili adaptaciju postojećeg objekta koji moraju ispuniti neophodne standarde. Očekuje da će neka nevladina organizacija preuzeti rad u skloništu, ali uz prisustvo svih lica zaduženih i specijalizovanih za podršku samoj žrtvi. Zaključila je da se Vlada Crne Gore opredijelila za specijalizovano licencirano sklonište za žrtve trgovine ljudima, kao jedino održivo rješenje.

Rukovoditeljka Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima Vesna Jovičević, državni tužilac u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici, je informisala da se Operativni tim sastoji od osam članova na čijem čelu je rukovoditeljka sa zamjenikom rukovoditeljke koji su iz Višeg državnog tužilaštva u Podgorici. U Timu su predstavnici Odsjeka za suzbijanje krivičnih djela krijumčarenja i trgovine ljudima i ilegalnih migracija iz Sektora kriminalističke policije Uprave policije, Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva pravde. Odluka o osnivanju Operativnog tima je donijeta 2018. i Tim je već ostvario dobre rezultate. Operativni tim je formirao 11 predmeta, od čega je u jednom predmetu donešena pravosnažna presuda u Višem sudu u Podgorici, a dvije osobe koje su optužene za krivično djelo trgovine ljudima dobile su 15 i 17 godina zatvora. U drugom postupku pred Višim sudom u Podgorici u toku je glavni pretres. Radom Operativnog tima procesuirana su dva predmeta istrage u Višem državnom tužilaštvu, a još četiri predmeta nalaze se u izviđaju. Ocijenila je da bi se u budućem periodu moglo razmišljati o profesionalizaciji Operativnog tima, kao i eventualnoj izmjeni njegovog sastava, kako bi se stvorili uslovi za postizanje odličnih rezultata.

Sudija Apelacionog suda Milenka Žižić je informisala da je u svim sudovima u Crnoj Gori formirana služba za podršku žrtvama trgovine ljudima i nasilja u porodici i pripremljen je Informator koji služi za upoznavanje žrtava sa samim postupkom. U saradnji sa Ambasadam Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, EUROL-om i Centrom za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu realizuju se obuke za predstavnike policije, sudstva i tužilaštva kako bi jasno mogli prepoznati žrtve trgovine ljudima i napraviti razliku između krivičnih djela trgovine ljudima, posredovanja u vršenju prostitucije i krijumčarenja migranata.

Pomoćnik direktora Uprave policije za Sektor kriminalističke policije Enis Baković je istakao da je u periodu od 1. januara do 1. oktobra 2019. procesuirano 60 lica za nedozvoljeni prelazak državne granice, odnosno za krijumčarenje ljudi. Kada se to uporedi sa podacima iz 2018, zaključuje se da je stopa procesuiranih lica veća za 40%, što govori o posvećenom radu Uprave policije na otkrivanju ovih krivičnih djela.

Šefica Kancelarije Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori Dušica Živković je podsjetila da je Crna Gora 2006. godine preuzela od Međunarodne organizacije za migracije finansiranje Skloništa za žrtve trgovine ljudima. Međunarodna organizacija za migracije je finansirala Sklonište za žrtve trgovine ljudima od 2001. do 2006. za šta su izdvajali 60.000 eura na godišnjem nivou, a nakon toga isti iznos je izdvajan od strane države Crne Gore. S obzirom da je država Crna Gora od 2006. do 2019. mogla da finansira Sklonište, Živković ne vidi razlog zašto ne bi mogla i ubuduće. Činjenica je da su žrtve trgovine ljudima specifična kategorija, jer nije isto obezbjeđivanje smještaja i tretmana za žrtve radne eksploatacije, žrtve seksualne eksploatacije i žrtve trgovine ljudima. Država mora da finansira cijeli proces, jer je to jedino održivo rješenje.

Izvršni direktor Romske organizacije mladih „Phiren Amenca“ Elvis Beriša je izrazio zabrinutost oko podjele nadležnosti institucija u sprovođenju Protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici na području Crne Gore. Smatra da u ovom trenutku ne postoji adekvatna institucija za zbrinjavanje djece koju su roditelji navodili na prosjačenje. Smatra neophodnim definisanje načina funkcionisanja nevladinog sektora u Koordinacionom tijelu za praćenje implementacije Protokola i obezbjeđivanje adekvatnog prihvatilišta za djecu žrtve prosjačenja.

Izvršna direktorica NVO „Crnogorski ženski lobi“ Aida Petrović je informisala da je Sklonište za žrtve trgovine ljudima funkcionisalo od 2004-2006. uz finansijsku podršku Međunarodne organizacije za migracije. U periodu od 2006. do 2018. Vlada Crne Gore je preuzela Sklonište, dok je NVO „Crnogorski ženski lobi“ zadržana kao partnerska organizacija za rad sa žrtvama trgovine ljudima. Istakla je da je ovo bio jedini primjer u regionu, ali i šire da je jedna organizacija civilnog sektora postala potpuno samostalni pravni subjekt u projektima sa Vladom. Informisala je da je Vlada od NVO „Crnogorski ženski lobi“ 2009. godine preuzela vođenje SOS linije za antitrafiking, koja je prethodno vođena od strane NVO „Crnogorski ženski lobi“ uz podršku OEBS-a. Smatra da je partnerski odnos koji su imali sa Vladom zasluživao mnogo više pažnje i da je trebalo više pričati o ovom pozitivnom primjeru.

Podsjetila je da se u Izjavi specijalne izvjestiteljke UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom navodi da je Sklonište zatvoreno jer NVO, zadužena za vođenje istog, nije dobila licencu. Prema toj konstataciji može se zaključiti da NVO „Crnogorski ženski lobi“ nije ispunila uslove za dobijanje licence, te da je Sklonište zatvoreno iz tog razloga, što po njenom mišljenju nije tačno. Istakla je da je sva dokumentacija za dobijanje licence bila spremna, ali im nije pružena šansa, jer je postojao problem sa kapacitetom smještaja u Skloništu.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su se interesovali:

- Da li postoji podatak koliko je evidentirano maloljetnih lica koja su žrtve trgovine ljudima u proteklih godinu dana i da li za njih u skloništu postoji posebno odjeljenje ili su smještena zajedno sa odraslim licima?

- Kakva je saradnja sa zemljama u regionu i šire u oblasti otkrivanja i suzbijanja trgovine ljudima?

Članovi Odbora su iskazali podršku Operativnom timu za borbu protiv trgovine ljudima i Timu za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u koji bi, po mišljenju poslanika dr Suada Numanovića, trebalo uključiti i predstavnike lokalnih samouprava. Takođe bi trebalo razmisliti o profesionalizaciji Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima. Naglašena je važnost preventivnog djelovanja kojim bi se najefikasnije rješavali problemi trgovine ljudima.

Šefica Kancelarije Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori Dušica Živković je ocijenila da je regionalna saradnja sada mnogo razvijenija u odnosu na prethodni period.

Enis Baković je saopštio da Uprava policije u kontinuitetu sprovodi akciju “Prosjak” usmjerenu na suzbijanje prosjačenja u okviru koje su za prvih šest mjeseci ove godine izveli 29 akcija i kontrolisali 92 lica, od čega je 77 zatečeno u prosjačenju, među kojima je osmoro djece i 43 maloljetnika. U sklopu tih akcija podnijeto je 34 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim sudovima.

Sudija Milenka Žižić je saopštila da je pred Višim sudom u Podgorici u toku jedan krivični postupak za krivično djelo trgovine ljudima na štetu četiri žrtve, od čega su dva maloljetna lica.

Rukovoditeljka Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima Vesna Jovičević je saopštila da su u 2019. evidentirane tri žrtve- djevojčice i u jednom slučaju se radi o seksualnoj eksploataciji, u drugom o prosjačenju i radnoj eksploataciji, a u trećem slučaju radi se o sklapanju nedozvoljenog braka. Pored njih, kao žrtve evidentirana su i dva dječaka.

U vezi sa brojem djece žrtava trafikinga u 2019. godini Aida Petrović je saopšila da nema podatak za ovu godinu, jer „Crnogorski ženski lobi“ više nije zadužen za vođenje Skloništa. U 2018. u Skloništu je bilo pet djevojčica romske i egipćanske populacije. Što se tiče boravka u nekadašnjem Skloništu, postojala je dječja soba, a sve ostale prostorije su bile zajedničke.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je zaključio da Crna Gora preduzima brojne aktivnosti u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Od 2012. do 2018. procesuirano je šest slučajeva, a ove godine čak 11 slučajeva trgovine ljudima, što ukazuje na dobre rezultate rada Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima. Ohrabruje informacija da će Crna Gora uskoro preduzeti aktivnosti na otvaranju specijalizovanog skloništa za žrtve trgovine ljudima. Predsjednik Odbora je pozvao nadležne institucije da u tom procesu iskoriste znanja i iskustva nevladinih organizacija koje su se ovom oblašću bavile dugi niz godina.

Povodom razmatranja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. i Akcionog plana za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja donošenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, izrađene na osnovu rezultata analize sprovođenja prethodnih strategija i preporuka za unapređenje stanja, sadržanih u međunarodnim dokumentima i izvještajima relevantnih međunarodnih partnera.

Odbor konstatuje da je u novoj Strategiji akcenat stavljen na preventivno djelovanje putem praćenja i sprovođenja aktivnosti koje će doprinijeti senzibilizaciji i jačanju stručnih kapaciteta predstavnika institucija za bolje prepoznavanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, kao i jačanju svijesti šire javnosti u odnosu na ovaj fenomen.

Odbor očekuje da će se realizacijom Strategije i pratećih akcionih planova unaprijediti efikasnost i funkcionalnost sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja u skladu sa krivičnim zakonodavstvom Crne Gore.

2. Odbor konstatuje da Crna Gora ima inovativne propise i politike, koji joj daju priliku da u borbi protiv trgovine ljudima preuzme vodeću ulogu u regionu.

Takođe, Vlada Crne Gore i nadležni organi pokazuju snažnu opredijeljenost, političku volju i spremnost za dalje unapređenje stanja u ovoj oblasti.

3. Odbor pohvaljuje napore nadležnih organa, prvenstveno Ministarstva unutrašnjih poslova u realizaciji Akcionog plana za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu, što je rezultiralo sa 97% realizovanih aktivnosti.

4. Za pohvalu su aktivnosti realizovane u svim oblastima utvrđenim Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, među kojima se ističu:

- u oblasti prevencije, realizovano je jačanje stručnih kapaciteta predstavnika institucija za rano prepoznavanje potencijalnih i žrtava trgovine ljudima, veliki broj obuka i medijske kampanje u okviru kojih je izrađen i emitovan spot za promovisanje SOS linije i broja 116666 za borbu protiv trgovine ljudima, što je doprinijelo jačanju svijesti javnosti o oblicima eksploatacije kojima su žrtve trgovine ljudima izložene;
- u oblasti zaštite žrtava trgovine ljudima formiran je Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima koji je zadužen za postupanje po Standardnim operativnim procedurama za identifikaciju žrtava trgovine ljudima, izrađenim uz podršku Međunarodne organizacije za migracije i za analiziranje slučajeva sa ciljem da se težište formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima s aspekta zasnovanog na krivičnom gonjenju pomjeri na aspekt zasnovan na ljudskim pravima;
- u oblasti partnerstva, koordinacije i međunarodne saradnje, u skladu sa Odlukom o utvrđivanju prioriteta od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2019. godini, MUP je za podršku realizaciji ovih projekata opredijelio 80.000 eura i donio Odluku o finansiranju 12 projekata i to: šest projekata u oblasti zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava po osnovu dva javna konkursa, kao i šest projekata u oblasti društvene brige o djeci i mladima na osnovu javnog konkursa „Sprovođenje kampanje za smanjenje potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima“ i
- unaprijeđena je saradnja sa državama regiona, kao i mehanizmi razmjene podataka u ovoj oblasti.

5. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja formiranje Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, u čijem sastavu su: predsjednik koji je doktor medicine, tri člana- psiholog iz Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, predstavnik Uprave policije, socijalni radnik iz mjesno nadležnog Centra za socijalni rad i sekretar- predstavnik Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima, čime je realizovana preporuka Specijalne izvijestiteljke UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom Marije Gracije Đamarinara, saopštena nakon njene posjete Crnoj Gori, održane od 1. do 8. novembra 2019.
Odbor očekuje da će rad ovog Tima i postupanje po Standardnim operativnim procedurama za identifikaciju žrtava (SOP), razvijenim u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za migracije, doprinijeti povećanju proaktivnog djelovanja u oblasti identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima i stvaranju boljih uslova za pružanje sveobuhvatne zaštite žrtava trgovine ljudima i preporučuje Vladi Crne Gore da usvoji i implementira SOP-ove u svim institucijama u čijoj nadležnosti je identifikovana problematika trafikinga.
6. S obzirom da je Crna Gora uglavnom zemlja tranzita za migrante, uz prisustvo unutrašnjih migracija koje pogađaju pripadnike romske zajednice, koji, naročito tokom ljetnje sezone, bivaju žrtvama trgovine radi seksualne ili radne eksploatacije, prinudnog rada i prosjačenja, Odbor pozdravlja donošenje, od strane institucije Ombudsmana, Protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici na području Crne Gore i njegovo potpisivanje od strane svih institucija zaduženih za njegovu primjenu: Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva pravde, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, Uprave policije i nevladinih organizacija.
Imajući u vidu da se Protokolom jasno definišu ovlašćenja državnih službenika da brzim i koordinisanim sprovođenjem postupka i boljom međusektorskom saradnjom doprinesu prevenciji i suzbijanju svih aspekata dječjeg rada i života na ulici, kao i da obezbijede adekvatnu zaštitu i rehabilitaciju eksploatisane djece, Odbor očekuje dalje poboljšanje stanja u ovoj izuzetno osjetljivoj oblasti.
7. Odbor konstatuje da je Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima za godinu dana djelovanja ostvario dobre rezultate, o čemu svjedoče podaci da je ovaj Tim u čijem sastavu su predstavnici Višeg državnog tužilaštva u Podgorici, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde i Uprave policije, formirao 11 predmeta, od čega je u jednom predmetu u Višem sudu u Podgorici donešena pravosnažna presuda kojom su dvije osobe optužene za krivično djelo trgovine ljudima dobile 15 i 17 godina zatvora, dok je u drugom postupku pred Višim sudom u Podgorici u toku glavni pretres, a procesuirana su dva predmeta istrage u Višem državnom tužilaštvu. Četiri predmeta se nalaze u izviđaju.
U cilju postizanja boljih rezultata, Odbor sugeriše nadležnim organima da razmotre mogućnost profesionalizacije i eventualne izmjene sastava Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima.
8. Odbor pozdravlja formiranje službi za podršku žrtvama trgovine ljudima i nasilja u porodici u svim crnogorskim sudovima i predlaže da Informator koji služi za upoznavanje žrtava sa samim postupkom bude dostupan žrtvama trafikinga tokom cijelog postupka počev od identifikacije žrtava trgovine ljudima. Takođe, Odbor pozdravlja realizovane obuke za predstavnike policije, sudstva i tužilaštva u cilju jasnijeg prepoznavanja žrtava trgovine ljudima i razlikovanja krivičnih djela trgovine ljudima, posredovanja u vršenju prostitucije i krijumčarenja migranata.

9. Odbor prepoznaje posvećeni rad Uprave policije o čemu svjedoče podaci da je od 1. januara do 1. oktobra 2019. godine procesuirano 60 lica za nedozvoljeni prelazak državne granice, odnosno za krijumčarenje ljudi, što ukazuje da je stopa procesuiranih lica veća za 40% u odnosu na 2018. Takođe, u okviru akcije "Prosjak" usmjerene na suzbijanje prosjačenja u prvih šest mjeseci ove godine izvedeno je 29 akcija, kontrolisano 92 lica, od čega je 77 zatečeno u prosjačenju i podnešena su 34 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim sudovima.
10. Članove Odbora za ljudska prava i slobode ohrabruje informacija da će Vlada Crne Gore uskoro preduzeti aktivnosti na otvaranju licenciranog specijalizovanog skloništa za žrtve trgovine ljudima, koje će država u potpunosti finansirati, čime bi trebalo da se obezbijedi njegova održivost i efikasniji i trajni sistem podrške žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Odbor smatra da je to od ključnog značaja za unapređenje i povećanje stope identifikacije, jer je veća vjerovatnoća da će se žrtve javiti ako je pomoć, posebno adekvatan smještaj, lako dostupna. Odbor ocjenjuje da iskustvo nevladine organizacije koja je od 2006. do 2019. godine vodila Sklonište za žrtve trgovine ljudima treba vrednovati, što je sugerisala i Specijalna izvjestiteljka UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom i isto uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o subjektima koji će ubuduće voditi sklonište.
11. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, kao i realizaciju ovog Zaključka.
12. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Ministarstvu zdravlja, Upravi policije, Kancelariji za evropske integracije, Vrhovnom sudu Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF- u Crnoj Gori, Kancelariji Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori, NVO "Građanska alijansa", NVO "Crnogorski ženski lobi", NVO Romska organizacija mladih "Phiren Amenca", na upoznavanje i Vladi Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Operativnom timu za borbu protiv trgovine ljudima, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković